

ההסתדרות הרפואית בישראל
המועצה המדעית

השתלמות עמיתים
בממאיריות ומערכת העיכול
Syllabus

ינואר 2026

רקע

ממאיריות מערכת העיכול מהוות חלק מרכזי ומורכב בעבודתו של המומחה באונקולוגיה רפואית, ומתאפיינות במגוון רחב של גידולים, סוגים היסטופתולוגיים ומצבים קליניים, בכלל זה: ממאירויות ושט, קיבה, מעי דק, מעי גס רקטום, פי הטבעת, לבלב, וכבד. בישראל בכל שנה מאבחנים למעלה מ-5000 חולים חדשים עם גידולים המשתייכים לקבוצות אלה.

ממאיריות מערכת העיכול כוללות סרטנים נפוצים כגון: סרטן המעי הגס והרקטום שהוא השני בשכיחות בקרב נשים וגברים, וסרטן הקיבה והלבלב אשר שכיחותם הולכת ועולה עם השנים, וכן סרטנים נדירים כגון – דרכי מרה, כבד, ושט, אשר החשיפה אליהם במהלך שנות ההתמחות הרשמית עשויה להיות מועטה.

המומחה נדרש להיות בקיא בשיטות אבחון וטכנולוגיות טיפוליות רבות. ההתפתחות המואצת בתחום, לרבות שימוש גובר בבדיקות מולקולריות, קידום גישות טיפול מותאמות אישית ושילוב רב תחומי של דיסציפלינות נוספות – כירורגיה, קרינה, גסטרואנטרולוגיה, רדיולוגיה פולשנית ועוד, מחייבת הכשרה מתקדמת ומעמיקה מעבר להתמחות הבסיסית. השתלמות העמיתים נועדה לאפשר לרופאים מומחים המעוניינים בכך לרכוש ידע עדכני, ניסיון קליני ומעורבות באבחון, טיפול וניהול חולים עם ממאירויות של מערכת העיכול.

ההשתלמות מבוססת על עבודה קלינית בפועל, השתלבות בצוותים רב מקצועיים וחשיפה לתהליכי הערכה, תכנון וביצוע טיפולים, וכן השתלבות במחקר, וזאת בכדי להשיג הכשרה מקצועית התואמת את הסטנדרטים הנהוגים.

מטרות ההשתלמות

השתלמות העמיתים בממאירויות מערכת העיכול נועדה לאפשר למומחה/ית באונקולוגיה רפואית להעמיק את הידע, הכישורים והניסיון המעשי בתחום רחב ומורכב זה, ולהכשירו/ה למתן טיפול מיטבי ועדכני.

מטרות ההשתלמות כוללות:

1. העמקת הידע המדעי והקליני בממאירויות מערכת העיכול:
 - הכרה מקיפה עם האפידמיולוגיה והביולוגיה של כלל הגידולים במערכת העיכול.
 - הבנת מסלולים מולקולריים רלוונטיים וסמנים ביולוגיים המנחים בחירת טיפול.
 - הבנת העקרונות המובילים של אבחון, staging, קביעת פרוגנוזה וגורמי סיכון בכל אחת מהממאירויות.
2. רכישת מיומנויות אבחון מתקדמות:
 - הכרת שיטות דגימת רקמה והבדיקות הפתולוגיות המקובלות בגידולי מערכת העיכול.
 - פרשנות של דיווחים פתולוגיים ומולקולריים.
 - בחירת בדיקות דימות מתאימות ויכולת לפרש את הממצאים לצורך גיבוש תוכנית טיפול.
3. פיתוח יכולת קבלת החלטות טיפוליות רב תחומיות:
 - גיבוש תוכנית טיפול אישית עבור כל מטופל בהתאם לשלב המחלה, מאפייני הגידול ומאפייני המטופל.

- הכרת העקרונות וההתוויות לטיפול כירורגי, רדיולוגי, אנדוסקופי, סיסטמי (כימותרפיה, טיפול ביולוגי, אימונותרפיה) וטיפולים חדשניים או מותאמים אישית.
 - השתלבות פעילה בישיבות מולטי דיסציפלינריות (Tumor Board) ותיאום בין הגורמים הרפואיים השונים.
 - תכנון, התאמה וניהול של טיפולים מורכבים, לרבות טיפולים נאראדג'ובנטיים, אדג'ובנטיים ופליאטיביים.
4. פיתוח מיומנויות קליניות בניהול הטיפול לאורך continuum הטיפול :
- ניהול תופעות לוואי אקוטיות וכרוניות, כולל זיהוי מצבי חירום אונקולוגיים.
 - שימור איכות חיים, תמיכה פליאטיבית ותקשורת יעילה עם מטופלים ובני משפחותיהם.
 - תיעוד רפואי מדויק, מעקב רציף והערכת תגובה לטיפול.
5. בניית תשתית מחקרית וחשיבה ביקורתית :
- השתתפות פעילה בפרויקט מחקר רלבנטי.
 - הקניית מיומנויות בקריאת ספרות מקצועית, הערכת איכות מתודולוגית של מחקרים ויישום ממצאים פרקטיים בעבודה הקלינית.
 - הבנת תכנון ניסויים קליניים, endpoints, ושיקולים אתיים ומעשיים במחקר רפואי.
 - השלמת קורס GCP (במידת הצורך) והיכרות עם כללי הרגולציה.
6. טיפוח מקצועיות, עבודת צוות ורפואה מבוססת ערכים :
- חיזוק יכולות תקשורת מקצועית ושיתופי פעולה.
 - פיתוח חשיבה מערכתית והבנה של מסגרות הטיפול ברפואה הציבורית בישראל.
 - פיתוח מחויבות למציאות, רפואה מותאמת אישית ועמידה בסטנדרטים אתיים גבוהים.

משך ההשתלמות

1. ההשתלמות תתבצע במשך שנה אחת במשרה מלאה או שנתיים בחצי משרה במכון המוכר לצורך ההשתלמות.
2. היעדרות מההשתלמות מכל סיבה לתקופה שלא תעלה על 10% ממשך ההשתלמות תחשב כחלק מתקופת ההשתלמות, ולא יהיה צורך להשלימה.

דרישות הבסיס

1. בעל תואר מומחה באונקולוגיה במסלול אונקולוגיה רפואית.
2. מכתבי המלצה : המלצת ממנהל מחלקת האם, מכתב המלצה נוסף אחד לפחות ממומחה העובד בתחום ההשתלמות המקצועית.
3. הגשת בקשה לתחילת ההשתלמות למועצה המדעית על פי הנהלים המפורסמים באתר המתמחים.

כשירויות

על המשתלם לרכוש את הכשירויות הבאות (ידע, מיומנויות והתנהגות) :

1. תהליך האבחון של ממאירויות מערכת העיכול :

- תכניות לגילוי מוקדם

- השיטות השונות לדגימת רקמה
- השיטות העיקריות בשימוש בפתולוגיה
- בדיקות מולקולריות והבנת התוצאות המדווחות לגביהם
- בחינת בדיקות דימות והבנת הממצאים. בחירת אמצעי האבחנה הדרושים לקביעת שלב המחלה Staging
- 2. קביעת גישה, טיפול ובחירת תכנית הטיפול (מקומי או סיסטמי) עבור כל מטופל בהתאם לשלב האבחנה, מאפייני הגידול ומאפייני המטופל.
- 3. הכרת הדיסציפלינות השונות המעורבות באבחנה וטיפול בממאירויות מערכת העיכול, ביניהם בדיקות ופעולות המבוצעות במכון הגסטרו', בדיקות דימות, ניתוחים, פעולות המבוצעות ברדיולוגיה אבחנתית וטיפולים קרינתיים שונים.
- 4. ניהול הטיפול ותופעות הלוואי :
 - הערכת תגובה לטיפול וקבלת החלטות לגבי שינויי טיפול או מעבר לקווים מתקדמים.
 - זיהוי וטיפול בתופעות לוואי שכיחות וייחודיות לכימותרפיה, טיפולים ביולוגיים ואימונותרפיה.
 - התמודדות עם מצבי חירום אונקולוגיים כגון חסימת מעיים, דימום, זיהום ועוד.
 - שילוב גישות לשמירה על איכות חיים, כולל תמיכה תזונתית, סימפטומטית ופליאטיבית.
- 5. תקשורת עם המטופל ומשפחתו :
 - ניהול אפקטיבי, מכבד ורגיש של הקשר עם המטופל ומשפחתו לאורך כל שלבי המחלה.
 - העברת מידע רפואי מורכב באופן ברור ומותאם, לרבות הסבר על אפשרויות טיפול, תופעות לוואי, תוצאות בדיקות, פרוגנוזה ויעדי טיפול.
 - קיום שיחות רגישות במצבי אי ודאות, תוצאות שאינן תקינות, התקדמות מחלה או החלטות הנוגעות למעבר לטיפול פליאטיבי.
 - הקשבה פעילה והבנת צרכים, רצונות וערכים של המטופל ובני המשפחה, ושילובם בתהליך קבלת ההחלטות.
 - תיאום ציפיות ביחס למהלך המחלה, מטרות הטיפול והשלכותיו.
 - תיעוד ראוי של השיחות הרפואיות ברשומה, בהתאם לנדרש מבחינה מקצועית, אתית ומשפטית.
- 6. עבודת צוות השותף לטיפול לפי הנדרש :
 - רכישת יכולת גבוהה לעבודה בצוות רב מקצועי ורב תחומי, המהווה מרכיב יסודי בטיפול בחולי מערכת העיכול.
 - שיתוף פעולה רציף עם כלל הדיסציפלינות הרפואיות המעורבות בטיפול.
 - השתלבות פעילה בישיבות רב תחומיות (Tumor Boards) : הצגת מקרים, השתתפות בדיון מקצועי וקבלת החלטות משותפת, תוך יכולת לנתח מידע ולהציגו באופן תמציתי ובהיר.
 - תיאום מהלך הטיפול בין הגורמים השונים.
 - ניהול תקשורת מקצועית ואפקטיבית בתוך הצוות.
 - אחריות אישית ומקצועית להובלת מקרים מורכבים, בהתאם לצורך, תוך גיוס הצוות הרלוונטי ומעקב אחר יישום החלטות רב תחומיות.

דרכי הלימוד

1. עבודה קלינית במרפאות אונקולוגיה של דרכי עיכול :
 - קבלת חולים עם ממאירויות של מערכת העיכול העליונה (ושט, קיבה, לבלב), כבד ודרכי מרה, דרכי עיכול תחתונות (מעיי דק, גס, רקטום ואנוס).
 - התווית התוכנית הטיפולית ומעקב אחר ביצועה (ראה בהמשך פירוט מספרי חולים הנדרשים מהאבחנות השונות).
 - הפעילות תעשה תחת השגחה ותוך הדרכה על ידי מומחי היחידה. המשתלם ישתתף באופן פעיל בשיבות רב תחומיות (Tumor Board) במסגרת פעילות זאת.
2. השתתפות במתן ייעוצים למחלקות השונות במוסד ההשתלמות בתחום ההשתלמות.
3. מעבר קורס מחקר רפואי (GCP), אם לא בוצע בעבר.
4. ההשתלמות כוללת עבודה קלינית – קבלה וטיפול במטופלות במחצית מהזמן, ואקדמיה - השתתפות בשיבות, מחקר וכדומה.
5. קריאת מאמרים ודיווחים על מחקרים קליניים, הבנת הממצאים, זיהוי חולשות בתכנון וביצוע מחקרים קליניים.
6. השתתפות בשיבות מולטי דיסציפלינריות אחת לשבוע הכוללות את הכירורגים ושיבות קליניות אחרות.
7. פעילות קלינית במהלך ההשתלמות:

קבלת 56 חולים חדשים בשנה כרופא העיקרי במשך חצי שנה לפחות לפי הפירוט הבא :

- סרטן ושט קשקשי - 1
- סרטן ושט / קיבה אדנו - 10
- סרטן לבלב - 10
- גידול נוירואנדוקריני ממקור דרכי עיכול – 2
- סרטן כבד - 1
- סרטן דרכי מרה – 1
- סרטן מעיי דק וגס – 20
- סרטן רקטום – 10
- סרטן אנוס - 1

הערכת המשתלם

- על המשתלם לקבל 3 הערכות אקטיביות, כחלק אינטגרלי והכרחי מההשתלמות.
- ההערכות יבוצעו על ידי מנהל השתלמות העמיתים במחצית השנה הראשונה להשתלמות ובמחצית השנייה להשתלמות - לפחות 3 חודשים טרם סיומה.
- הערכה נוספת, שלישית, תתבצע על ידי מנהל השתלמות העמיתים ו/או מנהל המחלקה לסיכום תקופת ההשתלמות.

- כל אחת מההערכות תכלול :
 - א. הערכה אישית של המשתלם.
 - ב. הערכה של רכישת מיומנויות הבסיס, כולל ידע בסוגי הסרטן, הטיפולים, המינונים, תופעות הלוואי, ניהול קליני של מטופלים, תרגום תוצאות של דוח פתולוגי ומולקולרי.
 - ג. הערכה על רכישת המיומנויות הקליניות והידע.
 - ד. מעקב אחר ביצוע קבלות במרפאה, הצגות מטופלים בדיון צוות רב תחומי
 - ה. סטטוס עמידה ביעדי מרפאה מתחילת ההשתלמות.
 - ו. סטטוס מחקרי מתחילת ההשתלמות.
 - ז. סטטוס עמידה בשיתוף פעולה צוות רב תחומי עם מקצועות רפואיים משיקים, אחריות על ישיבת גידולים מולטי דיסציפלינאריים.
- מומלץ על קיום משובים למשתלם על התקדמותו מעבר לנקודות ההערכה הנדרשות.

דרישות מהמשתלם

- על המשתלם להגיש בקשה להתחלת השתלמות למועצה המדעית על ההנחיות המפורסמות באתר המתמחים.
- על המשתלם לתעד את תקופת ההשתלמות בפנקס המיועד.
- על המשתלם להגיש בקשה לסיום על פי ההנחיות המפורסמות באתר המתמחים, בצירוף המסמכים הבאים :
 1. טופס הערכה והמלצה ממנהל ההשתלמות
 2. טופס מיומנויות נדרשות, חתום על ידי המנהל
 3. רשימת פעולות מפורטת, בהתאם לנדרש בסילבוס
 4. השלמת קורס GCP

ספרות

- רישום הסרטן הלאומי
- https://public.tableau.com/app/profile/mohbi/viz/_17315087730200/sheet4
- הנחיות ESMO
- https://www.esmo.org/guidelines/esmo-clinical-practice-guidelines-gastrointestinal-cancers?utm_source=chatgpt.com
- הנחיות NCCN
- https://www.nccn.org/guidelines/guidelines-detail?category=1&id=1434&utm_source=chatgpt.com